

Thomas GERGEN, *Sprachgesetzgebung in Katalonien: Die Debatte um die «Llei de Política Lingüística» vom 7 Januar 1998*, Tübinga, Max Niemeyer Verlag, 2000, 192 pàg. (Beihefte zur Zeitschrift für romanische Philologie; 302). ISBN 3-484-52302-6.¹

[GERGEN, Thomas. *Legislació lingüística a Catalunya: els debats sobre la Llei de política lingüística de 7 de gener de 1998.*]

Thomas Gergen, lingüista i jurista alemany, analitza en l'obra *Sprachgesetzgebung in Katalonien: Die Debatte um die Llei de Política Lingüística del 7 de gener de 1998*, els treballs preparatius, els problemes i els debats originats amb motiu del desenvolupament i l'aprovació de la Llei de política lingüística de Catalunya, de 7 de gener de 1998, des del punt de vista de l'observador estranger.

Encara que aquest constitueix el

tema central de l'estudi, l'obra es divideix en dos grans apartats, el primer dels quals es configura com una presentació i anàlisi de les arrels del debat lingüístic. Per això, ressegueix les etapes històriques que han marcat la llengua catalana i la situació sociolingüística actual. L'autor aprofundeix en cada apartat com pocs altres estrangers ho havien fet abans.

Aquesta part introductòria es divideix en 6 blocs:

1. REVISTA DE LLENGUA I DRET publicà una primera notícia d'aquest llibre a cura de Carles Duarte (núm. 34, desembre de 2000, pàg. 444-445). Per l'interès singular de l'obra de Thomas Gergen, ampliem el contingut de l'esmentada notícia amb aquesta recensió.

1. *El català com a llengua territorial i oficial.* Presenta el problema del conflicte lingüístic entre el català i el castellà per centrar-se posteriorment en qüestions relacionades amb l'extensió geogràfica del català, els dialectes i la unitat de la llengua.
2. *La relació entre el català i el castellà, en tant que llengües oficials i territorials, al llarg de la història.* Repassa les etapes històriques de la llengua catalana (bàsicament llengua nacional, decadència, renaixement), i analitza no només el vincle entre el català i el castellà, sinó també altres qüestions relacionades. Entre aquestes, destaca el paper que va jugar el francès durant l'ocupació, la tria lingüística en favor del castellà i el reconeixement de la Corona espanyola, fins arribar a la repressió franquista i esdeveniments recents i fins i tot futurs, com ara el paper de la llengua als Jocs Olímpics o al Fòrum del 2004.
3. *La cooficialitat del català i el castellà.* Aquest tema és tractat des d'un punt de vista legal i se centra en l'anàlisi d'aquells apartats de l'Estatut d'autonomia que fan referència a la llengua, la cooficialitat i, finalment, el que Gergen anomena bilingüisme «asimètric» a Catalunya.
4. *Els conflictes lingüístics en els àmbits del Parlament i l'Administració pública.* Aquest apartat se centra en el tractament i l'ús del català com a llengua oficial a aquestes dues institucions, la planificació «normalitzada» del català i el paper de l'Institut d'Estudis Catalans.
5. *El català com a llengua territorial.* Introdueix l'estudi del rol dels mitjans de comunicació i la indústria editorial catalana (fent especial referència al paper de Gran Enciclopèdia Catalana), la relació entre llengua i cultura i la problemàtica vinculada als obstacles vers la unitat de la llengua.
6. *El conflicte en la legislació i la pràctica de la normalització en l'àmbit cultural i l'ensenyament.* Dins aquest apartat fa una especial atenció a l'ensenyament universitari, la formació dels llenguatges d'especialitat i l'extensió del català fora de Catalunya. També analitza el paper dels mitjans de comunicació, centrant-se bàsicament en la ràdio, el cinema i la televisió.
És en aquest darrer apartat on es planteja la qüestió relacionada amb la disjuntiva que es va produir en el seu moment sobre la conveniència de mantenir la Llei de normalització lingüística de 1983 o d'elaborar-ne una de nova. De fet, se-

gons l'autor, aquesta qüestió es va mantenir latent fins a la conclusió de les tasques del grup de treball del Parlament, que finalment va aconseguir de confeccionar un esborrany idoni i apte per a la majoria. Gergen considera la dificultat per trobar un equilibri entre l'ús del català i el castellà tan vella com la pròpia relació entre les dues llengües i la legislació lingüística a Catalunya.

La segona part de l'obra se centra en la preparació de la Llei de política lingüística. El tema principal el constitueix el debat sorgit al voltant de la Llei de política lingüística, vist sempre des de l'òptica de l'observador estranger. Des d'aquest punt de vista l'autor remarca que Catalunya és l'única comunitat autònoma de l'Estat espanyol que s'ha dotat d'una segona llei lingüística després de la Constitució de 1978.

La Llei de política lingüística va ser votada favorablement pel 80 % dels diputats del Parlament i, a més, va comptar amb el suport de l'Església i els sindicats, grups socials a la posició dels quals dedica sengles apartats.

Els debats es van centrar en l'expansió del català en aquells àmbits en què la nostra llengua havia tingut poques oportunitats davant el castellà, com per exemple l'empresa privada, la publicitat o la justícia.

Dedica un apartat especial a la

qüestió de l'etiquetatge, debat que en opinió de Gergen es va reduir en darrera instància a la discussió sobre la qualitat del català com a llengua fàcilment entenedora, en qualitat de llengua oficial de la Comunitat Europea.

També tracta la manera com la intenció d'enfortir la unitat lingüística dins els Països Catalans va exercir una influència indirecta en els continguts ideològics dels debats. Precisament, durant aquell mateix període Andorra treballava per millorar la situació social del català, única llengua oficial al Principat pirinenc, mitjançant una legislació que preveia la imposició de quotes i sancions en el cas de transgressions. En l'extrem oposat es trobava la posició valenciana, contrària a considerar el valencià com a dialecte català dins la família lingüística catalana.

Aquesta segona part de l'obra, que segueix els passos de la gestació i el naixement de la Llei de política lingüística, es divideix en cinc grans apartats:

1. *Els debats sobre el pes de la llengua catalana amb motiu de la festivitat de Sant Jordi de 1997.* Ressegueix els punts de vista de diferents entitats i moviments relacionats amb la llengua, com ara la Plataforma per a la Llengua o l'Associació per a les Noves Bases per al Monolingüisme a Catalunya. També tracta de

- forma individualitzada les iniciatives preses pels bisbes catalans.
2. *La recerca d'un nou marc legislatiu.* Presenta l'actitud dels partits polítics amb representació parlamentària durant els debats.
  3. *Les campanyes de normalització paral·leles a la legislació, a favor o en contra d'una més àmplia normalització del català.* Sota aquest títol s'aborden temes com ara el manifest dels notaris, la posició d'altres territoris de parla catalana (Andorra, Catalunya Nord, Balears, Comunitat Valenciana i Aragó), l'edició de diaris en català, la posició de l'Església catòlica, el problema relacionat amb el món del cinema i les diferents actituds a favor o en contra del nacionalisme i la llengua catalana.
  4. *Els problemes legals dins el marc del debat polític.* L'autor repassa temes relacionats amb les qüestions que es tracten al preàmbul de la Llei (unitat de la llengua, drets i deures lingüístics o el perill de substitució lingüística) i d'altres, com ara el llenguatge jurídic i l'ús del català en el sector econòmic. Pel que fa a aquest darrer, tracta de manera específica el problema, i el debat conseqüent, de l'etiquetatge de productes en català, en relació amb la protecció dels consumidors.
  5. *La Llei de política lingüística: el naixement d'una legislació definitiva.* Aquest darrer apartat és el més extens de la segona part de l'obra. S'hi analitzen els canvis més destacats en referència al primer esborrany del text legislatiu, els motius per a l'aprovació de la Llei de política lingüística, les crítiques a l'esborrany per part dels partits polítics amb representació parlamentària, els debats sobre l'etiquetatge, la nova versió de l'article 34 («La informació a les persones consumidores i usuàries»), el punt 3 del qual especifica que el Govern de la Generalitat regularà per reglament la informació a les persones consumidores i usuàries de sectors determinats i l'etiquetatge i les instruccions d'ús dels productes industrials o comercials que es distribueixin en el territori de Catalunya), la discussió sobre la condició del català com a «llengua oficial de la UE», els convenis col·laterals, el consens entre partits polítics, les esmenes introduïdes pel Consell Consultiu i, finalment, el procés de votació.

El text acaba amb unes conclusions, una bibliografia, un resum i el text complet de la Llei de política lingüística.

[Traducció del sumari]

Prefaci

PART I

LES ARRELS DEL DEBAT LINGÜÍSTIC

1. *El català com a llengua territorial i oficial d'algunes comunitats autònomes espanyoles*
  - 1.1. El conflicte lingüístic català-castellà
  - 1.2. Extensió geogràfica i importància del català
  - 1.3. La qüestionada classificació del català dins la lingüística
  - 1.4. El català oriental i l'occidental com a subgrups dialectals
  - 1.5. Dubtes sobre la unitat lingüística dels Països Catalans
  - 1.6. Estadístiques lingüístiques
  - 1.7. Àmbits d'aplicació del concepte de llengua oficial i llengua territorial
2. *La relació entre el català i el castellà com a llengües oficials i territorials al llarg de la història*
  - 2.1. El desenvolupament de la culturalització de la llengua com a primera fase de l'estandardització
  - 2.2. El català com a llengua nacional literària (des de 1200 aproximadament fins a 1500)
  - 2.3. Primeres manifestacions de la consciència d'unitat lingüística: la Decadència iniciada el 1500
    - 2.3.1. Desplaçament del centre neuràlgic de la llengua cap a València i Mallorca
    - 2.3.2. El castellà com a llengua de cultura
  - 2.4. L'abandonament definitiu de l'ús escrit: el Decret de Nova Planta (1716)
  - 2.5. El «silenci» dels catalans sota l'ocupació francesa: la justificació del reconeixement dels avantatges del bilingüisme
    - 2.5.1. El francès com a llengua oficial?
    - 2.5.2. La tria dels catalans a favor del castellà i el bilingüisme
  - 2.6. El procés d'estandardització del català
    - 2.6.1. La Renaixença i els Jocs Florals
    - 2.6.2. El catalanisme polític
    - 2.6.3. La catalanització dels sindicats
  - 2.7. Situació al començament del s. xx malgrat l'opressió de la llengua: el reconeixement per part dels catalans de la Corona espanyola i de la llengua castellana
  - 2.8. La Mancomunitat i la Generalitat
  - 2.9. La «hispanitat» del règim franquista: la negació de la llengua i la cultura catalanes
  - 2.10. La «contrarepressió» dels catalans: la «Nova Cançó» i la Diada de l'11 de setembre de 1977
  - 2.11. La Llei de normalització lingüística de 18 d'abril de 1983
  - 2.12. El català en l'àmbit internacional: els Jocs Olímpics (1992) i el Fòrum Universal (2004).
3. *L'estatus de cooficialitat del català i del castellà*
  - 3.1. Els articles preliminars de la Constitució espanyola
  - 3.2. L'Estatut d'autonomia i les seves funcions
    - 3.2.1. El principi d'unitat
    - 3.2.2. El principi d'autonomia
    - 3.2.3. La formació de l'autonomia
    - 3.2.4. El significat de l'Estatut d'autonomia per a la reglamentació lingüística
  - 3.3. La cooficialitat a l'Estatut d'autonomia de Catalunya

- 3.4. El bilingüisme «asimètric» a Catalunya
    - 3.4.1. Primera aproximació
    - 3.4.2. Limitació de la regió des de la perspectiva de l'Estat central
  - 4. *Conflictes lingüístics al Parlament i a l'Administració (el català com a llengua oficial)*
    - 4.1. El Parlament de Catalunya
    - 4.2. L'Administració pública
      - 4.2.1. La planificada «normalització» del català
      - 4.2.2. La validesa d'un acte administratiu en català
      - 4.2.3. L'Institut d'Estudis Catalans (IEC)
  - 5. *El català com a llengua territorial*
    - 5.1. Creixement de la producció de la premsa en català
    - 5.2. El desenvolupament sense perjudicis dels nous mitjans: la Gran Enciclopèdia Catalana (GEC) a Internet
    - 5.3. El gran prestigi de la cultura editorial
    - 5.4. Cultura i economia
    - 5.5. Llengua i catalanisme
    - 5.6. La desmentida unitat lingüística
    - 5.7. Els dialectes balears com a suport al «català central»
    - 5.8. Els obstacles de la normalització
      - 5.8.1. La manca d'una lleialtat lingüística
      - 5.8.2. Doctrines polítiques *versus* llibertat de càtedra de la universitat (València)
  - 6. *Conflictes en la legislació i la pràctica de la «normalització» en l'àmbit cultural i l'ensenyament*
    - 6.1. Competències
    - 6.2. El català com a llengua d'ensenyament
    - 6.3. L'ensenyament superior
      - 6.3.1. Llibertat de càtedra *versus* tutela estatal
      - 6.3.2. La Universitat de Barcelona: més del 60 % de les activitats en català
      - 6.3.3. L'alt nivell de competència de les llengües regionals entre els estudiants espanyols
      - 6.4. La formació de llenguatges d'especialitat en català
      - 6.5. Mediació lingüística fora de Catalunya
      - 6.6. Ràdio, televisió, cinema
      - 6.7. Necessitat d'una nova regulació
- PART II
- EN EL CAMÍ CAP A LA LLEI 1/1998, DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA (LPL)
- 1. *Els debats sobre el pes de la llengua catalana el dia de Sant Jordi de 1997*
    - 1.1. Conscienciació de la necessitat de reforma de la legislació lingüística de 1983
    - 1.2. Criteris contraposats
      - 1.2.1. El manifest de l'Associació per a les Noves Bases per al Monolingüisme a Catalunya
      - 1.2.2. Els adversaris de la unitat de la llengua catalana
      - 1.2.3. La iniciativa dels bisbes catalans
      - 1.2.4. La Plataforma per la Llengua
      - 1.2.5. Proposta per al manteniment de la Llei de 1983
  - 2. *La recerca d'un nou marc legislatiu*
    - 2.1. La posició dels partits polítics
      - 2.1.1. PP i PSC: lliure elecció lingüística
      - 2.1.2. ERC: catalanització total
      - 2.1.3. CIU o la disposició a un compromís: «normalització» prudent
    - 2.2. *Apartheid a l'escola?*

- 2.3. La proposta del partit del Govern, ciu, de maig de 1997
3. *Les campanyes de normalització paral·leles a la legislació, a favor o en contra d'una extensió de la normalització del català*
  - 3.1. El manifest dels notaris
  - 3.2. Activitats «delegades» de les cases regionals a Catalunya
  - 3.3. Activitats de la Plataforma per la Llengua
  - 3.4. Projeccions de futur sobre els parlants catalans
  - 3.5. L'èmfasi en l'esperit de pertinença als Països Catalans
    - 3.5.1. Andorra: acord estatal amb altres estats en els quals també es parla català
    - 3.5.2. Cooperació amb la Catalunya Nord
    - 3.5.3. Balears: el català obligatori per als alts càrrecs de l'Administració
  - 3.6. Els opositors de la unitat
    - 3.6.1. Catalunya-València: la lluita dels llibres de text
    - 3.6.2. Catalunya-Aragó: la por al pancatalanisme
  - 3.7. L'edició paral·lela en català del diari *El Periódico*
    - 3.7.1. *El Periódico*: «normalització» lingüística sense necessitat d'autoritat
    - 3.7.2. *Segre*: diari bilingüe
    - 3.7.3. Apreciació: «normalització» a instància del poble
  - 3.8. La divulgació de l'Església: «parlar en català és parlar en cristià»
    - 3.8.1. Crida del món del cinema a favor de pel·lícules catalanes i especialment de pel·lícules subtítolades
  - 3.9. Després de Maastricht més nacionalisme
  - 3.10. L'euro en català?
- 3.11. Radicalització dels opositors del català
- 3.12. Anticatalanisme com a tema de lluita electoral
- 3.13. Autodeterminació com a neteja ètnica?
- 3.14. Científics a favor de la defensa de la unitat lingüística catalana
- 3.15. Relació entre campanyes ciutadanes i debat polític
4. *Els problemes legals plantejats durant el debat polític*
  - 4.1. El preàmbul de la Llei de política lingüística (LPL)
    - 4.1.1. La unitat del català
    - 4.1.2. Els drets lingüístics
    - 4.1.3. Deures lingüístics dels catalans
    - 4.1.4. El català com a llengua territorial i el perill de la seva substitució
    - 4.1.5. La persecució política del català
  - 4.2. Llenguatge judicial
    - 4.2.1. Allò que estableix la LPL
    - 4.2.2. Els obstacles a la normalització imposats per la legislació espanyola
  - 4.3. Les quotes i les seves sancions
    - 4.3.1. Quotes mitjançant decrets
    - 4.3.2. Ressonà polític
  - 4.4. Llibertat del sector econòmic *versus* pressió per a l'ús del català
    - 4.4.1. Garantia d'una absoluta disponibilitat lingüística en les empreses?
    - 4.4.2. L'esborrany del govern i ciu
    - 4.4.3. L'esborrany suavitzat
    - 4.4.4. La flexibilitat de ciu
    - 4.4.5. Conseqüències pràctiques: regulació per mitjà del mercat?
  - 4.5. Protecció dels consumidors en català: la lluita per l'etiquetatge de productes
    - 4.5.1. L'adopció de la proposta de ciu per part de la comissió

- 4.5.2. L'explicació oficial
- 4.5.3. El deure de l'etiquetatge en català
- 4.5.4. Brusselles: els estats membres també troben regulacions per a la protecció dels consumidors
- 4.5.5. Tribunal de Justícia de les Comunitats Europees: «Ofertir al comprador llengües fàcilment entenedores»
- 4.5.6. Canvis en la situació jurídica: «una o més llengües oficials de la Comunitat»
- 4.5.7. El problema de les «llengües oficials de la Comunitat»
- 4.5.8. Indignació general a Catalunya
- 4.5.9. Economia contra patriotisme
- 4.5.10. Per una més àmplia legalització de la defensa dels consumidors
- 5. *La Llei de política lingüística: el naixement d'una legislació definitiva*
  - 5.1. Les correccions més importants
    - 5.1.1. Contra les sancions contra els ciutadans
    - 5.1.2. Per un marc d'actuació més gran de la Generalitat mitjançant decrets legislatius
    - 5.1.3. Garanties per al castellà
    - 5.1.4. Manteniment de la Llei de 1983
  - 5.2. Els motius de la LPL
  - 5.3. Les crítiques a l'esborrany de la LPL
    - 5.3.1. El malestar de les fraccions no interessades
    - 5.3.2. El PP: entre l'abstenció i el no
    - 5.3.3. Les lluites internes del PP
    - 5.3.4. IC-EV: un joc fàcil per a Pujol
    - 5.3.5. Les exigències d'IC-EV
    - 5.3.6. Les condicions del PI
    - 5.3.7. La posició pertinaç d'ERC fins al final
    - 5.3.8. L'ultimàtum d'ERC
    - 5.3.9. La Plataforma per la Llengua: campanya per a l'etiquetatge de productes en català
  - 5.4. Els debats sobre l'etiquetatge de productes en l'economia i la societat catalanes davant l'aprovació de la LPL
    - 5.4.1. A favor de l'etiquetatge en català: creativitat i esperit emprenedor
    - 5.4.2. Reflexions davant la imposició de l'etiquetatge
    - 5.4.3. Els resultats: termini de prova per a l'economia catalana
  - 5.5. La nova versió de l'article 34 de la LPL
    - 5.5.1. Contingut
    - 5.5.2. Les raons de les esmenes
  - 5.6. La discussió sobre l'atribut «Llengua oficial de la UE»
    - 5.6.1. Arguments quantitatius *versus* tracte igualitari de les llengües nacionals de la UE
    - 5.6.2. Llengua oficial a la UE i no de la UE
    - 5.6.3. El reconeixement del català per part dels òrgans de la Comunitat
    - 5.6.4. El punt decisiu aprovat pel Parlament: el suport econòmic a les llengües no oficials de la UE
    - 5.6.5. Contra les solucions radicals
  - 5.7. Els convenis col·laterals de la LPL
  - 5.8. El traspàs de competències escocès com a exemple dels postulats de la nació catalana
  - 5.9. «¿Máximo consenso para el catalán?»
    - 5.9.1. L'«automarginación» dels opositors a la LPL: un intent superflu de consens?
    - 5.9.2. L'adjudicació de culpes entre ERC i CIU: quin nacionalisme és millor?
    - 5.9.3. Intents de conversió i lluita fraternal entre ERC i PI
    - 5.9.4. PP: el dilema entre un bilingüisme sense violència i la disciplina de partit

- 5.9.5. El PP dividit: consulta entre els membres
- 5.10. Les esmenes relacionades amb les tasques del Consell Consultiu
- 5.10.1. Les tasques del Consell Consultiu
- 5.10.2. El punts de reflexió de la LPL
- 5.10.3. Les modificacions del legislador
- 5.10.4. Les diferents reaccions en el món de la política
- 5.11. El desenvolupament de la votació

- 5.11.1. La votació
- 5.11.2. Punts clau de la LPL
- 5.11.3. El debat

Conclusions

Abreviacions

Bibliografia

Resum

Text de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística

Elena HEIDEPRIEM

Xavier LABORDA, *Comunicació institucional i literatura de paperera*, Contextos, núm. 7, Editorial 3 i 4, València-Barcelona.

Xavier Laborda, professor de la Universitat de Barcelona dedicat a l'estudi de la comunicació pública ja havia publicat obres com *Empirisme i racionalisme a la lingüística del segle XVII* (1981), *L'educació davant la informàtica* (1988), o *De retòrica. La comunicació persuasiva* (1993), ara fa un pas més i remena dins les papereres de la democràcia per estudiar un àmbit poc treballat de la comunicació, els dels (con)-textos locals de les ciutats mitjanes, on residim bona part de la població dels nostres dies. Recull els esdeveniments i elements de la vida col·lectiva local, les categoritzacions identitàries dels individus residents a Sant Cugat del Vallès, les festes populars, les salutacions i altres comunicacions de les autoritats locals, reflexions sobre les festes locals els textos dels calendaris locals... Ara i

adés apareix el tema de les representacions i els sentiments d'una comunitat que han crescut ràpidament.

I no ho fa pas des de l'anàlisi de la lingüística tradicional sinó, en paraules d'Albert Bastardas, amb el cos teòric crític i interpretatiu de la perspectiva sociopragmalingüística, la sociohermenèutica crítica, o, com diu l'autor, amb els instruments de la retòrica i la pragmàtica.

Com escriu Bastardas en el prefaci, es tracta d'un llibre «que podríem anomenar *polifònic* o *orquestral* atenent als diferents vectors d'anàlisi utilitzats i a la forma com estan integrats. No és ni una obra clàssica del discurs ni de la pragmàtica canònica, sinó una mirada holística a distints aspectes de la realitat de l'àmbit local, espai complex on la realitat humana és fecundada mú-